

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 23 kwietnia 2013 r.*

Odwołanie — Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa — Środki ograniczające skierowane przeciwko osobom i podmiotom — Artykuł 263 akapit szósty TFUE — Termin do wniesienia skargi — Siła wyższa — Konflikt zbrojny

W sprawach połączonych od C-478/11 P do C-482/11 P

mających za przedmiot pięć odwołań w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesionych w dniu 21 września 2011 r.,

Laurent Gbagbo (C-478/11 P),

Katinan Justin Koné (C-479/11 P),

Akissi Danièle Boni-Claverie (C-480/11 P),

Alcide Djédjé (C-481/11 P),

Affi Pascal N'Guessan (C-482/11 P),

reprezentowani przez adwokata L. Bourthoumieux,

wnoszący odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Rada Unii Europejskiej, reprezentowana przez B. Driessena oraz M.M. Joséphidès, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, K. Lenaerts, wiceprezes, A. Tizzano, M. Ilešič (sprawozdawca), G. Arestis, J. Malenovský, prezesi izb, U. Lohmus, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, J.J. Kasel, M. Safjan i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Cruz Villalón,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: francuski.

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 19 grudnia 2012 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 W swoich odwołaniach L. Gbagbo, K.J. Koné, A.D. Boni-Claverie, A. Djédjé oraz A.P. N'Guessan wnoszą, odpowiednio, o uchylenie postanowień Sądu Unii Europejskiej z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawach: T-348/11 Gbagbo przeciwko Radzie, T-349/11 Koné przeciwko Radzie, T-350/11 Boni-Claverie przeciwko Radzie, T-351/11 Djédjé przeciwko Radzie i T-352/11 N'Guessan przeciwko Radzie (zwanym dalej „zaskarżonymi postanowieniami”), w których Sąd stwierdził oczywistą niedopuszczalność wniesionych przez nich skarg o stwierdzenie nieważności, po pierwsze decyzji Rady 2011/17/WPZiB z dnia 11 stycznia 2011 r. (Dz.U. L 11, s. 31), decyzji Rady 2011/18/WPZiB z dnia 14 stycznia 2011 r. (Dz.U. L 11, s. 36) i decyzji Rady 2011/221/WPZiB z dnia 6 kwietnia 2011 r. (Dz.U. L 93, s. 20) zmieniającej decyzję Rady 2010/656/WPZiB przedłużającą obowiązywanie środków ograniczających wobec Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej i po drugie, rozporządzenia Rady (UE) nr 25/2011 z dnia 14 stycznia 2011 r. (Dz.U. L 11, s. 1) i rozporządzenia Rady (UE) nr 330/2011 z dnia 6 kwietnia 2011 r. (Dz.U. L 93, s.10) zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 560/2005 nakładające określone szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom w związku z sytuacją w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej (zwanym dalej „spornymi aktami”) w zakresie, w jakim te akty ich dotyczą.

Ramy prawne i okoliczności powstania sporu

- 2 W dniu 15 listopada 2004 r. Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych przyjęła rezolucję 1572 (2004), w której stwierdziła między innymi, że sytuacja w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej nadal stwarzała zagrożenie dla pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w regionie i zadecydowała o zastosowaniu określonych środków ograniczających w odniesieniu do tego państwa.
- 3 Artykuł 14 rezolucji 1572 (2004) ustanowił komitet (zwany dalej „komitetem ds. sankcji”) odpowiedzialny między innymi za wskazanie osób i podmiotów objętych środkami ograniczającymi dotyczącymi przemieszczania się, zamrożenia funduszy, aktywów finansowych i zasobów gospodarczych, które zostały ustanowione w pkt 9 i 11 rzeczony rezolucji i za aktualizację tego wykazu.
- 4 W dniu 13 grudnia 2004 r., uznając, że w celu wdrożenia rezolucji 1572 (2004) niezbędne jest podjęcie działania przez Wspólnotę Europejską, Rada Unii Europejskiej przyjęła wspólne stanowisko 2004/852/WPZiB w sprawie środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko Republice Wybrzeża Kości Słoniowej (Dz.U. L 368, s. 50).
- 5 W dniu 12 kwietnia 2005 r., uznając, że w celu wdrożenia na poziomie wspólnotowym środków opisanych we wspólnym stanowisku 2004/852 konieczne jest wydanie rozporządzenia, Rada przyjęła rozporządzenie (WE) nr 560/2005 z dnia 12 kwietnia 2005 r. nakładające określone szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom w związku z sytuacją w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej (Dz.U. L 95, s. 1).
- 6 Ważność wspólnego stanowiska 2004/852 była kilkakrotnie przedłużana i kilkakrotnie wprowadzano do niego zmiany, zanim zostało ono uchylone i zastąpione decyzją Rady 2010/656/WPZiB z dnia 29 października 2010 r. przedłużającą obowiązywanie środków ograniczających wobec Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej (Dz.U. L 285, s. 28).

- 7 Wybory prezydenta Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej odbyły się w dniach 31 października i 28 listopada 2010 r.
- 8 W dniu 3 grudnia 2010 r. specjalny przedstawiciel sekretarza generalnego Narodów Zjednoczonych ds. Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej potwierdził prawidłowość ostatecznego rezultatu drugiej tury wyborów prezydenckich obwieszczonego przez przewodniczącego niezależnej komisji wyborczej w dniu 2 grudnia 2010 r., zgodnie z którym zwycięzcą wyborów prezydenckich został Alassane Ouattara.
- 9 W dniu 13 grudnia 2010 r. Rada podkreśliła znaczenie wyborów prezydenckich z dni 31 października i 28 listopada 2010 r. dla przywrócenia pokoju i stabilizacji w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej oraz stwierdziła, że wola wyrażona w sposób suwerenny przez społeczeństwo Wybrzeża Kości Słoniowej musi absolutnie zostać uszanowana. Rada przyjęła również do wiadomości wnioski specjalnego przedstawiciela sekretarza generalnego Narodów Zjednoczonych ds. Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej przyjęte w ramach jego mandatu dotyczącego potwierdzenia wyników wyborów i złożyła A. Ouattarze gratulacje w związku z jego wyborem na stanowisko prezydenta Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej.
- 10 W dniu 17 grudnia 2010 r. Rada Europejska wezwała wszystkich przywódców w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej – zarówno cywilnych, jak i wojskowych – o poddanie się, o ile dotychczas tego nie uczynili, władzy demokratycznie wybranego prezydenta A. Ouattary. Rada Europejska podkreśliła determinację Unii Europejskiej w ustanowieniu sankcji wobec tych, którzy nadal czynią przeszkody dla uszanowania woli wyrażonej w sposób suwerenny przez społeczeństwo Republiki Wybrzeża Kości Słoniowej.
- 11 W celu ustanowienia środków ograniczających dotyczących przemieszczania się pewnych osób, które co prawda nie zostały wskazane przez Radę Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych ani przez komitet ds. sankcji, ale spowalniają proces pokoju i pojednania narodowego w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej, a w szczególności na te osoby, które zagrażają prawidłowemu przebiegowi wyborów, Rada przyjęła decyzję 2010/801/WPZiB z dnia 22 grudnia 2010 r. zmieniającą decyzję Rady 2010/656 (Dz.U. L 341, s. 45). Wykaz wspomnianych osób znajduje się w załączniku II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801.
- 12 Artykuł 4 ust. 1 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801, ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie przedsięwzięją niezbędne środki, aby uniemożliwić wjazd na swoje terytorium lub przejazd przez nie:

  - a) osobom wymienionym w załączniku I – wskazanym przez komitet ds. sankcji [...];
  - b) osobom wymienionym w załączniku II, a nie wymienionym w załączniku I, które utrudniają proces pokojowy i pojednanie narodowe, a zwłaszcza które zagrażają prawidłowemu przebiegowi wyborów”.
- 13 Decyzją 2010/801 nazwiska: L. Gbagbo oraz A.P. N’Guessan zostały włączone do wykazu zamieszczonego w załączniku II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801.
- 14 W dniu 11 stycznia 2011 r. Rada, zważywszy na powagę sytuacji panującej w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej, przyjęła decyzję 2011/17 w celu dodania innych osób do wykazu zamieszczonego w załączniku II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801.
- 15 Do wykazu osób zamieszczonego w załączniku II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801, zostały więc włączone nazwiska: K.J. Koné oraz A.D. Boni-Claverie.

16 W dniu 14 stycznia 2011 r. Rada przyjęła decyzję 2011/18 w celu zastosowania dodatkowych środków ograniczających, a w szczególności zamrożenia funduszy.

17 Zgodnie z art. 5 ust. 1 i 2 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2011/18:

„1. Zamrożone zostają wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze będące w posiadaniu lub pod kontrolą, bezpośrednio lub pośrednio:

a) osób, o których mowa w załączniku I, wskazanych przez komitet ds. sankcji [...] lub będące w dyspozycji podmiotów będących w posiadaniu lub pod kontrolą, bezpośrednio lub pośrednio, tych osób lub wszelkich osób działających w ich imieniu lub pod ich kierunkiem, zgodnie ze wskazaniem komitetu ds. sankcji,

b) osób lub podmiotów, o których mowa w załączniku II, które nie figurują w wykazie zamieszczonym w załączniku I, a które spowalniają proces pokoju i pojednania narodowego i które w szczególności zagrażają właściwym wynikom procesu wyborczego, lub będące w dyspozycji podmiotów będących w posiadaniu lub pod kontrolą, bezpośrednio lub pośrednio, tych osób lub wszelkich osób działających w ich imieniu lub pod ich kierunkiem.

2. Żadne środki finansowe, aktywa finansowe ani zasoby gospodarcze nie są udostępniane, bezpośrednio lub pośrednio, osobom lub podmiotom, o których mowa w ust. 1, lub na rzecz tych osób lub podmiotów”.

18 W celu zapewnienia spójności z procesem zmiany i weryfikacji załączników I i II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2011/18, Rada przyjęła w dniu 14 stycznia 2011 r. rozporządzenie nr 25/2011.

19 Artykuł 2 rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011, głosi:

„1. Zamraża się wszelkie fundusze i zasoby gospodarcze należące do osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów wymienionych w załączniku I lub załączniku IA, pozostające w ich posiadaniu lub pod ich kontrolą.

2. Żadnych funduszy ani zasobów gospodarczych nie udostępnia się, bezpośrednio lub pośrednio, osobom fizycznym lub prawnym, podmiotom lub organom wymienionym w załączniku I lub załączniku IA, ani na ich rzecz.

3. Zakazuje się świadomego i celowego udziału w działaniach, których celem lub skutkiem jest bezpośrednio lub pośrednio ominięcie środków, o których mowa w ust. 1 i 2.

4. Załącznik I obejmuje osoby fizyczne lub prawne, podmioty i organy, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. a) zmienionej decyzji [2010/656].

5. Załącznik IA obejmuje osoby fizyczne lub prawne, podmioty i organy, o których mowa w art. 5 [ust. 1 lit. b) decyzji [2010/656], ze zm.”.

20 Na mocy decyzji 2011/18 i rozporządzenia nr 25/2011 Rada pozostawiła nazwiska: L. Gbagbo, K.J. Koné, A.P. N’Guessan oraz A.D. Boni-Claverie w wykazie osób zamieszczonym w załączniku II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2011/17 oraz wpisała je do wykazu zamieszczonego w załączniku IA do rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011.

21 W dniu 30 marca 2011 r. Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych przyjęła rezolucję 1975 (2011), której załącznik I wymienia osoby zakłócające pokój i pojednanie [narodowe] w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej oraz działalność Operacji Narodów Zjednoczonych na Wybrzeżu Kości

Słoniowej (ONUCI) i innych podmiotów międzynarodowych w tym kraju oraz które popełniły poważne naruszenia praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. W przywołanym załączniku I znajdowały się nazwiska: L. Gbagbo, A. Djédjé oraz A.P. N’Guessan.

- 22 W dniu 6 kwietnia 2011 r. Rada przyjęła decyzję 2011/221 oraz rozporządzenie nr 330/2011, którymi między innymi zastosowała dodatkowe środki ograniczające i wprowadziła zmiany do wykazu osób i podmiotów zamieszczonych w załącznikach I i II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2011/18 oraz w załącznikach I i IA do rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011.
- 23 Na mocy decyzji 2011/221 nazwiska: L. Gbagbo i A.P. N’Guessan zostały w szczególności wykreślone z wykazu zawartego w załączniku II do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2011/18 i dopisane do wykazu zawartego w załączniku I do tej samej decyzji, ze zmianami.
- 24 Na mocy decyzji 2011/221 dopisano ponadto nazwisko A. Djédjé do wykazu zawartego w załączniku I do decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2011/18.
- 25 Na mocy rozporządzenia nr 330/2011 wykreślono nazwiska: L. Gbagbo i A.P. N’Guessan z wykazu zawartego w załączniku IA do rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011 i dopisano je do wykazu zawartego w załączniku I do tego samego rozporządzenia, ze zmianami.
- 26 Na mocy rozporządzenia nr 330/2011 dopisano ponadto nazwisko A. Djédjé do wykazu zawartego w załączniku I do rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011.
- 27 Artykuł 7 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801, stanowi:
- „1. W przypadku wskazania danej osoby lub podmiotu przez Radę Bezpieczeństwa lub komitet ds. sankcji, Rada dodaje taką osobę lub taki podmiot do wykazu w załączniku I.
2. Jeżeli Rada postanawia zastosować wobec osoby lub podmiotu środki, o których mowa w art. 4 ust. 1 lit. b), odpowiednio modyfikuje załącznik II.
3. O swojej decyzji, w tym o powodach umieszczenia w wykazie, Rada powiadamia daną osobę lub dany podmiot bezpośrednio – gdy adres jest znany – albo przez publiczne ogłoszenie, umożliwiając danej osobie lub danemu podmiotowi przedstawienie uwag.
4. Jeżeli sformułowane zostaną uwagi lub przedstawione istotne nowe dowody, Rada weryfikuje swoją decyzję i o wyniku informuje daną osobę lub dany podmiot”.
- 28 Artykuł 11a ust. 3 rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011, stanowi:
- „O swojej decyzji, w tym o uzasadnieniu umieszczenia w wykazie, Rada powiadamia daną osobę fizyczną lub prawną, podmiot lub organ, o których mowa w ust. 1 i 2, bezpośrednio – gdy adres jest znany – lub w drodze opublikowania ogłoszenia, umożliwiając takiej osobie fizycznej lub prawnej, podmiotowi lub organowi przedstawienie uwag”.
- 29 W dniach 18 stycznia 2011 r. i 7 kwietnia 2011 r. Rada opublikowała w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* ogłoszenia skierowane do osób, wobec których mają zastosowanie środki ograniczające przewidziane w spornych aktach (Dz.U. C 14, s. 8 i Dz.U. C 108, s. 2, 4). W przedmiotowych ogłoszeniach Rada przypomina o zastosowaniu owych środków, w odniesieniu do uzasadnienia każdego wpisu odsyła do aktów mających zastosowanie i zwraca uwagę na możliwość złożenia wniosku do właściwych organów danego państwa członkowskiego o pozwolenie na skorzystanie z zamrożonych środków w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb lub do celów konkretnych płatności. Rada wskazuje ponadto, że zainteresowane osoby i podmioty mogą przesłać Radzie wniosek

o ponowne rozpatrzenie [decyzji o wpisanie ich do wyżej wymienionych wykazów]. Przypomina ona wreszcie o możliwości zaskarżenia jej decyzji do Sądu, na warunkach określonych w art. 275 akapit drugi i art. 263 akapity czwarty i szósty TFUE.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżone postanowienia

- 30 Pismami złożonymi w sekretariacie Sądu w dniu 7 lipca 2011 r. wnoszący odwołanie zwrócili się o stwierdzenie nieważności spornych aktów w zakresie, w jakim te akty ich dotyczą. Na poparcie swoich skarg wnoszący odwołanie powołali się z jednej strony na naruszenie prawa do obrony i prawa do skutecznego środka prawnego, zaś z drugiej strony na naruszenie prawa własności i swobody przemieszczania się.
- 31 Wnoszący odwołanie wskazali ponadto, że wniesione przez nich skargi Sąd powinien uznać za dopuszczalne, ponieważ przewidziany w art. 263 TFUE termin dwóch miesięcy do wniesienia skargi jest wobec nich bezskuteczny, jako że skarżących nie powiadomiono o spornych aktach.
- 32 Zaskarżonymi postanowieniami Sąd odrzucił skargi jako oczywiście niedopuszczalne.
- 33 Sąd przypomniał w pierwszej kolejności utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym termin do wniesienia skargi przewidziany w art. 263 akapit szósty TFUE ma charakter bezwzględnie wiążący, ponieważ został ustanowiony w celu zapewnienia jasności i pewności stanów prawnych oraz uniknięcia jakiegokolwiek dyskryminacji lub arbitralnego traktowania przy administrowaniu wymiarem sprawiedliwości, zaś do sądu Unii należy sprawdzenie z urzędu, czy został on dotrzymany.
- 34 Sąd stwierdził w dalszej kolejności, że sporne akty zostały opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*:
- w dniu 15 stycznia 2011 r. w odniesieniu do decyzji 2011/17 i decyzji 2011/18 oraz rozporządzenia nr 25/2011, oraz
  - w dniu 7 kwietnia 2011 r. w odniesieniu do decyzji 2011/221 i rozporządzenia nr 330/2011.
- 35 Tak więc termin dwóch miesięcy do wniesienia skargi rozpoczął swój bieg, zgodnie z art. 102 § 1 regulaminu postępowania przed Sądem, po upływie czternastu dni następujących po tej publikacji i upłynął, zgodnie z art. 102 § 2 regulaminu postępowania:
- o północy w dniu 8 kwietnia 2011 r. w odniesieniu do decyzji 2011/17 i decyzji 2011/18 oraz rozporządzenia nr 25/2011, oraz
  - o północy w dniu 1 lipca 2011 r. w odniesieniu do decyzji 2011/221 i rozporządzenia nr 330/2011.
- 36 Jako że skargi zostały złożone w sekretariacie Sądu w dniu 7 lipca 2011 r., Sąd uznał, że zostały one wniesione po upływie terminu.
- 37 Sąd odrzucił argumentację wnoszących odwołanie, zgodnie z którą termin dwóch miesięcy do wniesienia skargi był wobec nich bezskuteczny, ponieważ nie powiadomiono ich o spornych aktach. Sąd wypowiedział się na ten temat w następujący sposób:

„Mając na uwadze, że terminy do wniesienia skargi służą w istocie zagwarantowaniu pewności prawa poprzez zapobieganie nieograniczonemu kwestionowaniu aktów Unii wywołujących skutki prawne, data publikacji, o ile taka istnieje, stanowi decydujące kryterium przy określaniu rozpoczęcia biegu terminu do wniesienia skargi (postanowienia Trybunału: z dnia 25 listopada 2008 r. w sprawie C-500/07 P TEA przeciwko Komisji [...], pkt 23; w sprawie C-501/07 P S.A.BA.R. przeciwko Komisji

[...], pkt 22; z dnia 9 lipca 2009 r. w sprawie C-498/08 P Fornaci Laterizi Danesi przeciwko Komisji [...], pkt 22; wyrok Trybunału z dnia 11 listopada 2010 r. w sprawie C-36/09 P Transportes Evaristo Molina przeciwko Komisji [...], pkt 37). W celu opóźnienia rozpoczęcia tego terminu skarżący nie może powoływać się na okoliczność, że powziął wiadomość o zaskarżonym akcie po jego publikacji (ww. postanowienie w sprawie TEA przeciwko Komisji, pkt 23; ww. postanowienie w sprawie S.A.BA.R. przeciwko Komisji, pkt 22 i ww. postanowienie w sprawie Fornaci Laterizi Danesi przeciwko Komisji, pkt 22). Wynika z tego, że skoro [sporne] akty zostały opublikowane, to termin do wniesienia skargi powinien być liczony od momentu ich publikacji (w odniesieniu do obliczania terminu do wniesienia skargi na decyzję nakładającą środki ograniczające od momentu jej publikacji zob. postanowienie Sądu z dnia 18 listopada 2005 r. w sprawie T-299/04 Selmani przeciwko Radzie i Komisji, [...] pkt 61), nawet jeśli nie zostały one [skarżącym] notyfikowane. Należy ponadto wskazać w tym zakresie, że Rada opublikowała [...] ogłoszenia skierowane do osób, wobec których mają zastosowanie przewidziane [w spornych aktach] środki, w których w szczególności zwróciła uwagę zainteresowanych osób na możliwość zaskarżenia decyzji Rady do Sądu, zgodnie z warunkami określonymi w art. 275 akapit drugi TFUE i w art. 263 akapity czwarty i szósty TFUE”.

- 38 Sąd wskazał wreszcie, że skarżący ani nie wykazali, ani nawet nie powołali się na wystąpienie nieprzewidywalnych okoliczności lub przypadku siły wyższej pozwalających na odstąpienie od wskazanego terminu na podstawie art. 45 akapit drugi statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Żądania stron i postępowanie przed Trybunałem

- 39 Wnoszący odwołanie zwracają się do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonych postanowień i uznanie za dopuszczalne skarg wniesionych w pierwszej instancji;
  - skierowanie spraw do ponownego rozpoznania przez Sąd, aby ten wydał orzeczenie co do ich istoty, oraz
  - obciążenie Rady kosztami postępowania.
- 40 Rada wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołań, oraz
  - obciążenie wnoszących odwołania kosztami postępowania.
- 41 Na mocy postanowienia prezesa Trybunału z dnia 14 grudnia 2011 r. sprawy od C-478/11 P do C-482/11 P zostały połączone do celów procedury pisemnej i ustnej, jak również do celów wydania wyroku.
- 42 Pismem z dnia 11 maja 2012 r., przesłanym faksem i listem poleconym, sekretariat Trybunału poinformował strony o wyznaczeniu rozprawy na dzień 26 czerwca 2012 r. i zwrócił się do nich o udzielenie pisemnej odpowiedzi na pytania Trybunału załączone do wezwania na rozprawę, najpóźniej do dnia 15 czerwca 2012 r.
- 43 Odpowiedź Rady na zadane pytanie wpłynęła do sekretariatu Trybunału w dniu 14 czerwca 2012 r. Termin do udzielenia odpowiedzi na piśmie upłynął w dniu 15 czerwca 2012 r., zaś Trybunał nie otrzymał odpowiedzi wnoszących odwołania na zadane pytania, ani też dotyczącej zamiaru uczestnictwa w rozprawie.

- 44 Wnoszącym odwołanie wyznaczony został ostatni termin na wypowiedzenie się co do zamiaru uczestnictwa w rozprawie. Rzeczony termin upłynął w dniu 21 czerwca 2012 r., a wobec braku odpowiedzi ze strony wnoszących odwołanie rozprawę odwołano.

W przedmiocie odwołań

- 45 Wnoszący odwołania podnoszą w ich uzasadnieniu dwa zarzuty. W zarzucie pierwszym wskazują oni, że Sąd naruszył prawo, nie stwierdzając wystąpienia siły wyższej. W zarzucie drugim wnoszący odwołanie zarzucają Sądowi, że powołał się wobec nich na zwykły termin do wniesienia skargi i leżącą u jego podstaw zasadę pewności prawa, podczas gdy niniejsze przypadki charakteryzują się z jednej strony brakiem powiadomienia o spornych aktach i z drugiej strony brakiem możliwości powołania się na termin uwzględniający odległość, przewidziany w regulaminie postępowania przed Sądem.
- 46 W pierwszej kolejności należy zbadać drugi zarzut.

W przedmiocie zarzutu drugiego

Argumentacja stron

- 47 Wnoszący odwołanie podnoszą po pierwsze, że Sąd naruszył zasadę skutecznej ochrony sądowej, a tym samym naruszył prawo, uznając, że skoro sporne akty zostały opublikowane, to termin do wniesienia skargi powinien być liczony od dnia ich publikacji. Zdaniem wnoszących odwołanie Sąd powinien był wziąć pod uwagę okoliczność, że sporne akty, w przeciwieństwie do tego, co przewiduje w szczególności art. 7 ust. 3 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801, nie były przedmiotem powiadomienia, tzn. osobistego podania do wiadomości osobom, których dotyczą, w taki sposób, aby te osoby mogły się z nimi zapoznać.
- 48 Wnoszący odwołanie uznają po drugie, że Sąd nie mógł powołać się na przewidziany w art. 102 § 2 regulaminu postępowania termin uwzględniający odległość, wobec skarżących mających miejsce zamieszkania w państwie afrykańskim, tym bardziej że państwo to znajdowało się w stanie konfliktu zbrojnego.
- 49 Rada podnosi, że ramy proceduralne niniejszych spraw różnią się od tych, które Trybunał omówił w wyroku z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie C-548/09 P Bank Melli Iran przeciwko Radzie, Zb.Orz. s. I-11381. W tym wyroku Trybunał stwierdził, że właściwą podstawą do osobistego powiadomienia o względach leżących u podstaw przyjęcia środków ograniczających jest art. 15 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. dotyczącego środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. L 103, s.1). Tymczasem w odróżnieniu od rozporządzenia nr 423/2007 art. 7 ust. 3 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801, przewidywał możliwość powiadomienia poprzez publiczne ogłoszenie w przypadku, gdy adres danej osoby nie jest Radzie znany.
- 50 W tym przypadku Rada powiadomiła wnoszących odwołanie o spornych aktach w drodze publicznego ogłoszenia, zgodnie z art. 7 ust. 3 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801. Nie mogła powiadomić wnoszących odwołanie w inny sposób, ponieważ prywatne adresy wnoszących odwołanie nie były znane.
- 51 Data publikacji spornych aktów byłaby w każdym razie początkiem obliczania terminu ustanowionego w art. 263 TFUE. Taka wykładnia wynikałaby z wymogów pewności prawa, które znajdują odzwierciedlenie w przepisach dotyczących terminów procesowych.

52 Rada sygnalizuje wreszcie, że argumentacja wnoszących odwołanie dotycząca terminu uwzględniającego odległość jest oczywiście bezzasadna i w istocie oznacza podanie w wątpliwość ważności art. 102 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem. Przepis ten ponadto byłby jedynie przedłużeniem terminu przewidzianego w art. 263 akapit szósty TFUE.

Ocena Trybunału

53 Należy wskazać w pierwszej kolejności, że Sąd słusznie stwierdził, że jest uprawniony z urzędu do zbadania przestrzegania terminu do wniesienia skargi, który ma charakter bezwzględnie wiążący (zob. w szczególności wyrok z dnia 7 lipca 1971 r. w sprawie 79/70 Müllers przeciwko KES, Rec. s. 689, pkt 6; ww. wyrok w sprawie Transportes Evaristo Molina przeciwko Komisji, pkt 33).

54 Należy wskazać w dalszej kolejności, że zgodnie z art. 263 akapit szósty TFUE „skargi przewidziane w niniejszym artykule wnosi się w terminie dwóch miesięcy, stosownie do przypadku, od daty publikacji aktu lub jego notyfikowania skarżącemu lub, w razie ich braku, od daty powzięcia przez niego wiadomości o tym akcie”.

55 W niniejszej sprawie sporne akty zostały opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, seria L, lecz powinny być również, na podstawie art. 7 ust. 3 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801 i art. 11a ust. 3 rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011, zostać podane do wiadomości danym osobom lub podmiotom, bądź bezpośrednio, jeśli znane były ich adresy, bądź w przeciwnym razie, w drodze publicznego ogłoszenia.

56 Ta sytuacja wynika ze szczególnej natury spornych aktów, które są podobne zarówno do aktów o charakterze ogólnym, ponieważ zabraniają adresatom określonym w sposób ogólny i abstrakcyjny w szczególności udostępniania środków finansowych i zasobów gospodarczych osobom i podmiotom wymienionym w wykazach zawartych w załącznikach do tych aktów, jak również do zbioru indywidualnych decyzji stosowanych wobec takich osób i podmiotów (zob. podobnie wyrok z dnia 3 września 2008 r. w sprawach połączonych C-402/05 P i C-415/05 P Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji, Zb.Orz. s. I-6351, pkt 241–244).

57 Należy ponadto przypomnieć, odnosząc się do aktów przyjmowanych na podstawie przepisów dotyczących wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa takich jak sporne akty, że ich indywidualny charakter umożliwia, zgodnie z art. 275 akapit drugi TFUE i art. 263 akapit czwarty TFUE dostęp do sądu Unii.

58 Mając na uwadze te cechy specyficzne oraz wynikające z nich reguły publikowania i powiadamiania, art. 263 akapit szósty TFUE nie byłby stosowany w sposób spójny, gdyby – względem osób i podmiotów wymienionych w wykazach zawartych w załącznikach do tych aktów – początkiem obliczania terminu do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności była data publikacji omawianego aktu, a nie data, w której taka osoba została o tym akcie powiadomiona. Takie powiadomienie ma bowiem dokładnie na celu umożliwienie adresatom obronę ich praw w możliwie najlepszych warunkach oraz podjęcie decyzji przy pełnej znajomości sprawy o celowości wystąpienia do sądu Unii (ww. wyrok w sprawie Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji, pkt 337).

59 Wynika z tego, że o ile wprawdzie wejście w życie aktów takich jak sporne akty odbywa się na podstawie ich publikacji, o tyle termin do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności tych aktów na podstawie art. 263 akapit czwarty TFUE biegnie, dla każdej z tych osób i podmiotów, od dnia powiadomienia, które powinno być mieć miejsce.

60 W tym przypadku, w przeciwieństwie do tego, co podnoszą wnoszący odwołanie, zostali oni powiadomieni o spornych aktach.

- 61 Z pewnością rzezione akty nie zostały im przekazane bezpośrednio na ich adresy. Rada, uznając w istocie, że nie było możliwe bezpośrednie powiadomienie L. Gbagba, K.J. Konégo, A.D. Boni-Claverie, A. Djédjégo oraz A.P. N'Guessana, posłużyła się możliwością publikacji ogłoszenia, przewidzianą w art. 7 ust. 3 decyzji 2010/656, zmienionej decyzją 2010/801 i w art. 11a ust. 3 rozporządzenia nr 560/2005, zmienionego rozporządzeniem nr 25/2011. Rada opublikowała więc w dniach 18 stycznia 2011 r. i 7 kwietnia 2011 r. w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, seria C, ogłoszenia, o których mowa w pkt 29 tego wyroku.
- 62 Jako że takie ogłoszenia umożliwiają danym osobom ustalenie przysługującego im wobec umieszczenia ich nazwisk w omawianych wykazach środka zaskarżenia oraz upływ terminu do jego wniesienia (wyrok z dnia 15 listopada 2012 r. w sprawie C-417/11 P Rada przeciwko Bambie, pkt 81), wnoszący odwołanie nie mogą opóźnić momentu rozpoczęcia biegu terminu do wniesienia skargi, powołując się na brak bezpośredniego powiadomienia lub na późniejsze powzięcie faktycznej wiadomości o spornych aktach. Gdyby, w braku przypadku siły wyższej, wnoszącym odwołanie przysługiwała taka możliwość, naruszałoby to cel terminu do wniesienia skargi, który polega na zagwarantowaniu pewności prawa poprzez zapobieganie nieograniczonemu kwestionowaniu aktów Unii wywołujących skutki prawne (zob. w szczególności wyroki: z dnia 30 stycznia 1997 r. w sprawie C-178/95 Wiljo, Rec. s. I-585, pkt 19; z dnia 22 października 2002 r. w sprawie C-241/01 National Farmers' Union, Rec. s. I-9079, pkt 34; postanowienie z dnia 15 listopada 2012 r. w sprawie C-102/12 P Städter przeciwko EBC, pkt 12).
- 63 Wreszcie w odniesieniu do argumentu wnoszących odwołanie, że nie można było powoływać się wobec nich na przewidziany w art. 102 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem wynoszący dziesięć dni termin uwzględniający odległość, z uwagi na fakt, iż mają oni swoją siedzibę w państwie trzecim, wystarczy wskazać, że argument ten nie znajduje poparcia w jednorazowym ogólnym określeniu tego terminu. Wynika z tego, że okoliczność, iż w trakcie biegu terminu do wniesienia skargi wnoszący odwołanie znajdowali się w państwie trzecim, nie może postawić ich, mając na względzie stosowanie tego terminu, w sytuacji obiektywnie odmienniej od osób i podmiotów mających siedzibę w Unii, wobec których zastosowano tego samego typu środki ograniczające.
- 64 Z całości powyższych rozważań wynika, że nawet jeśli Sąd naruszył prawo orzekając, iż terminy do wniesienia skargi rozpoczęły swój bieg w dniu publikacji spornych aktów, to terminy te, które powinny być liczone od dat, o których mowa w pkt 61 tego wyroku, upłynęły w dniu 7 lipca 2011 r., to jest w dniu wniesienia skarg. W tych okolicznościach zarzut drugi należy oddalić [zob. analogicznie wyrok z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie C-282/05 P Holcim (Deutschland) przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-2941, pkt 33].

W przedmiocie zarzutu pierwszego

Argumentacja stron

- 65 Wnoszący odwołanie uważają, że Sąd naruszył art. 45 statutu Trybunału, ponieważ nie stwierdził wystąpienia przypadku siły wyższej w rozumieniu tego artykułu.
- 66 Zdaniem wnoszących odwołanie konflikt mający miejsce w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej należało uznać w odniesieniu do nich za przypadek siły wyższej, ponieważ w tamtym okresie nie mieli oni możliwości skorzystania z żadnego środka komunikacji, który pozwoliłby im zapoznać się ze spornymi aktami, a więc nie mogli skorzystać z przysługującego im prawa do ich zaskarżenia.
- 67 Rada przypomina, że jednym ze znamion siły wyższej jest wystąpienie zdarzenia niezależnego od osoby, która pragnie się na nie powołać, czyli okoliczności, jaka następuje poza zakresem wpływu tej osoby (wyrok z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie C-334/08 Komisja przeciwko Włochom, Zb.Orz. I-6869,

pkt 47). Co więcej, kryzys powybiorczy w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej i związane z nim akty przemocy były sprowokowane przez odmowę L. Gbagba i jego współpracowników przekazania władzy wybranemu prezydentowi. Te okoliczności nie były więc niezależne od wnoszących odwołanie.

Ocena Trybunału

- 68 Zgodnie z art. 45 akapit drugi statutu Trybunału „upływ terminu nie narusza uprawnień, jeśli strona dowiedzie zaistnienia nieprzewidywalnych okoliczności lub siły wyższej”.
- 69 Należy stwierdzić, że tak jak Sąd wskazał w zaskarżonych postanowieniach, wnoszący odwołanie nie podnieśli przed Sądem zaistnienia takich okoliczności.
- 70 Trybunał uznał tymczasem, że wnoszącemu odwołanie nie można zarzucać, iż powołuje się na wystąpienie przypadku siły wyższej po raz pierwszy na etapie odwołania, jako że Sąd orzekł w drodze postanowienia na podstawie art. 111 regulaminu postępowania, nie poinformował skarżącego o zamiarze odrzucenia skargi jako złożonej po terminie i nie zwrócił się do niego o uzasadnienie opóźnienia, z jakim wpłynęły do sekretariatu oryginały skargi (postanowienie z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie C-325/03 P Zuazaga Meabe przeciwko OHIM, Zb.Orz. s. I-403, pkt 24). Stąd też należy zbadać pierwszy z zarzutów przedstawionych przez wnoszących odwołanie dotyczący wystąpienia przypadku siły wyższej.
- 71 W tym zakresie należy przypomnieć po pierwsze, że ściśle stosowanie przepisów proceduralnych odpowiada wymogom pewności prawa oraz konieczności zapobieżenia jakiegokolwiek dyskryminacji lub arbitralnemu traktowaniu w ramach wymiaru sprawiedliwości (wyrok z dnia 22 września 2011 r. w sprawie C-426/10 P Bell & Ross przeciwko OHIM, Zb.Orz. s. I-8849 pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 72 Należy wskazać po drugie, że zgodnie z art. 263 akapit szósty TFUE i art. 45 statutu Trybunału zainteresowany powinien wykazać po pierwsze, że nienaturalne, nieprzewidywalne i niezależne od niego okoliczności uniemożliwiły dochowanie terminu do wniesienia skargi przewidzianego w art. 263 akapit szósty TFUE i po drugie, że nie mógł się on zabezpieczyć przed skutkami takich zdarzeń poprzez przedsięwzięcie odpowiednich środków bez konieczności nadmiernych poświęceń (zob. podobnie wyrok z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie C-314/06 Société Pipeline Méditerranée et Rhône, Zb.Orz. s. I-12273, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 73 W niniejszej sprawie wnoszący odwołanie w sposób ogólny powołują się na sytuację konfliktu zbrojnego w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej, która ich zdaniem rozpoczęła się w listopadzie 2010 r. i trwała co najmniej do kwietnia 2011 r.
- 74 Tymczasem jednak żadna z wnoszących odwołanie osób nie przedstawiła w odwołaniu wniesionym do Trybunału dowodów, które umożliwiłyby Trybunałowi określenie, w jaki sposób i w jakim okresie ogólna sytuacja konfliktu zbrojnego na Wybrzeżu Kości Słoniowej i osobiste okoliczności przywołane przez skarżących uniemożliwiły im wniesienie skarg w przepisany terminie.
- 75 W związku z powyższym należy oddalić zarzut pierwszy.
- 76 Ponieważ żaden z zarzutów podniesionych przez wnoszących odwołanie nie jest zasadny, odwołania należy oddalić.

W przedmiocie kosztów

⁷⁷ Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Rada wniosła o obciążenie skarżących kosztami postępowania, a ci przegrali sprawę, należy obciążyć skarżących kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Odwołania zostają oddalone.**
- 2) **Laurent Gbagbo i Katinan Justin Koné, Akissi Danièle Boni-Claverie oraz Alcide Djédjé i Affi Pascal N'Guessan zostają obciążeni kosztami postępowania.**

Podpisy